

GEMACHTIGD OPZICHTERS

ADVIES VOOR EEN NIEUWE AANPAK

Datum: 14 juni 2021

Auteurs: Bart Nobels (VSV) en Ine Herten (VSV)

Met dank aan: Johnny Greyn (PZ Bilzen-Hoeselt-Riemst), Thomas Van Reeth (Gemeente Puurs-Sint-Amands), Hans Van Hasselt (Gemeenteschool 't Blokje in Wuustwezel), Monica Silvestrini (Provincie Limburg), Steven Fagard (Provincie Vlaams-Brabant), Marc Vercammen (Federale Diensten van de Gouverneur van Provincie Antwerpen), Peter Witters (GO in Edegem) en Erik Caelen (Brulocalis).

1. Inleiding

Via contact met verschillende gemeentebesturen, politiezones en scholen vangt de VSV signalen op dat het werken met gemachtigd opzichters niet altijd even vlot verloopt. Sommigen ervaren **dat het moeilijk is om ze aan te trekken**, anderen kunnen ze moeilijk behouden. Ook worden er **vragen gesteld over de opleiding, de taken en de uitrusting**.

Deze nota brengt in kaart wat de noden zijn. Deze zijn gestoeld op enerzijds de input die we uit onze contacten met de betrokken organisaties kregen en anderzijds op een gerichte **bevraging** bij politiezones en een klankbordgroep. Deze nota eindigt met enkele aanbevelingen voor een nieuwe aanpak.

2. Bevraging

De VSV organiseerde de afgelopen weken en maanden een bevraging bij een aantal **stakeholders**.

- De leden van de VSV-adviesgroep "verkeerspolitie" met in het bijzonder Johnny Greyn van PZ Bilzen-Hoeselt-Riemst;
- Thomas Van Reeth van gemeente Puurs-Sint-Amands die nog steeds opleiding en ondersteuning aan gemachtigd opzichters biedt;
- Hans Van Hasselt van gemeenteschool 't Blokje in Wuustwezel;
- Monica Silvestrini van de provincie Limburg en Steven Fagard van de provincie Vlaams-Brabant, die de opleiding op provinciaal niveau coördineren;
- Marc Vercammen van de Federale Diensten van de Gouverneur van Provincie Antwerpen;
- Peter Witters, een (vrijwillig) gemachtigd opzichter uit Edegem;
- Erik Caelen, verkeerskundige.

We nodigden hen na de bevraging via mail ook uit voor een (digitale) **klankbordgroep-vergadering**. Hun adviezen werden verwerkt in deze nota.

3. Wetgevend kader

Het begrip 'gemachtigd opzichter' werd in **1987** ingevoerd in het verkeersreglement (KB van 25 maart 1987, ministerieel rondschrĳven van 25 maart 1987). Oorspronkelijk was hun taak om de veiligheid van groepen kinderen en scholieren in het verkeer te verzekeren. In **1999** werd hun bevoegdheid uitgebreid tot personen met een handicap en senioren. De belangrijkste basis en leidraad met een verduidelĳking van de opleiding, takenpakket, ... van gemachtigd opzichter is terug te vinden in het [Ministerieel rondschrĳven van 5 juli 1999](#).

Deze nota is toepasbaar op alle in de wetgeving opgenomen doelgroepen, maar focust op de gemachtigd opzichters bij (vooral basis-) **scholen**.

De **gemachtigd opzichter**:

- mag groepen helpen op hun tocht van, naar en aan school, ofwel van, naar en aan een of andere plaats waar een activiteit is, en dit zonder beperking;
- kan het verkeer stilleggen om groepen (te voet – geen fietsers, deze laatsten moeten afstappen) te laten oversteken;
- kan hen verbieden om over te steken, zolang de verkeersomstandigheden niet optimaal zijn;
- mag aanwijzingen geven, suggesties om iets te doen of niet te doen. Deze aanwijzingen moeten in overeenstemming zijn met de geldende verkeerstekens en hebben nooit de waarde of bindende kracht van een bevel;
- kan een overtreding aangeven bij de politie of formeel klacht indienen;
- mag geen proces-verbaal opstellen;
- mag geen identiteitscontroles uitvoeren.

In principe kan iedereen die **18 jaar** is gemachtigd opzichter worden. Je moet wel een **opleiding** volgen. Die bestaat uit een theoretisch (3u) en een praktisch luik (minstens een halve dag). Een opfrissing na verloop van tijd wordt aangeraden. De opleiding wordt toevertrouwd aan de lokale politie.

Na de opleiding wordt er een getuigschrift afgeleverd dat in principe voor onbepaalde duur geldig blijft.

De gemeente moet voor een gepaste **verzekering** zorgen. Er moet ook worden onderzocht of personen die in het kader van hun beroepsbezigheid gedekt zijn door een verzekering (zoals leerkrachten en gemeenschapswachten), ook gedekt zijn in hun hoedanigheid van gemachtigd opzichter. Opzichters moeten verzekerd zijn tegen:

- burgerlijke aansprakelijkheid krachtens de artikelen 1382 en 1383 van het Burgerlijk Wetboek;
- persoonsschade en zaakschade, voortkomend uit ongevallen die zouden gebeuren bij het uitoefenen van de taak of op de weg van of naar de plaats waar de taak wordt uitgeoefend.

Verplichte **uitrusting** van een gemachtigd opzichter:

- Een band om de linkerarm met horizontaal de nationale kleuren erop en met in zwarte letters op de gele strook de naam van de gemeente.
- Een reproductie op een steel van het bord C3 (langs beide kanten) met een diameter van ten minste 15 cm. De rode rand moet van reflecterend materiaal zijn of een lichtje hebben, of een combinatie van beiden.
- Een fluohesje is niet verplicht, maar wel aan te raden.

Andere categorieën van personen die volgens het verkeersreglement aanwijzingen mogen geven, zijn jeugdverkeersbrigades, gemachtigde militairen, groepsleiders bij voetgangers, groepsleiders bij ruiters, signaalgevers, wegkapiteins voor fietsers, wegkapiteins voor motorrijders en werfopzichters. In tegenstelling tot de gemachtigd opzichters is het wettelijk kader voor de andere categorieën zeer summier. Ze worden enkel vermeld in het verkeersreglement. Naast deze categorieën vermeldt het verkeersreglement ook nog de begeleiders en verkeerscoördinatoren van uitzonderlijke voertuigen (KB van 2 juni 2010). Met uitzondering van de jeugdverkeersbrigades hebben ook deze personen de bevoegdheid om het verkeer stil te leggen aan de hand van een schijf met de afbeelding van het C3-verkeersbord.

4. Lokale verschillen

Sommige gemachtigd opzichters krijgen een **vergoeding** (wijkwerkers, vrijwilligersvergoeding, enzovoort), anderen doen het **vrijwillig** ((groot)ouders van kinderen aan een school, enzovoort). Een vergoeding is alleszins niet opgenomen in de wetgeving.

De gemachtigd opzichters worden aangesteld door de **burgemeester**. De gemachtigd opzichter oefent zijn bevoegdheden uit in de gemeente waar hij/zij gemachtigd is. Als hij/zij in een naburige gemeente optreedt, dan moet de betrokken gemeente haar toestemming geven. In de provincie Limburg passen ze daar een mouw aan door de bevoegdheid uit te breiden tot de hele provincie [via een protocol](#). Ook de provincie Antwerpen wenst op dezelfde manier te werk te gaan. Idealiter wordt dit principe in elke provincie toegepast of zelfs op gewestelijk of federaal niveau geregeld.

Zonder machtiging kunnen ze optreden als **groepsleider**. Ook groepsleiders mogen immers aanwijzingen geven en het verkeer stilleggen.

Sommige politiezones bieden een halve dag theorie-opleiding aan, terwijl andere zones het bij een korte presentatie van één uur houden. Ook qua inhoud wordt de **opleiding** anders ingevuld, waarbij soms enkel aandacht naar de kennis over het statuut en de taken gaat. Andere politiezones gaan een stapje verder en focussen ook op de nodige vaardigheden, denk bijvoorbeeld aan assertiviteit. De meeste politiezones bieden de opleiding fysiek aan (dus niet digitaal).

Ook het praktijkgedeelte wordt door elke politiezone anders aangepakt. Dit gaat van werkplekleren, waarbij de gemachtigd opzichters in opleiding samen met een andere gemachtigd opzichters de praktijk leert, tot een 'wandeling' van 3 uur waarbij de deelnemers om de beurt oefenen. Meestal wordt er geoefend op de plekken waar de gemachtigd opzichters nadien ook zullen staan.

Uit een rondvraag bij verschillende politiezones blijkt dat de meeste politiezones de opleiding minstens één keer per jaar aanbieden.

De opleiding wordt vandaag in de praktijk dus niet uniform georganiseerd. Enkel in de provincies Limburg en Vlaams-Brabant wordt de opleiding centraal uitgewerkt en decentraal aangeboden door het provinciebestuur (via de politiescholen en in samenwerking met de lokale politie). Ook de provincie Antwerpen wil hier in de toekomst mee starten. Het voordeel van deze aanpak is de uniformiteit en het up-to-date houden van de opleidingsinhoud én het administratief ontlasten van de politiezones. In de andere provincies zijn het meestal individuele politiezones die de opleiding aanbieden. Elke politiezone heeft vaak een eigen aanpak.

5. Anno 2021

Er zijn **steeds minder gemachtigd opzichters in schoolomgevingen** voor en na schooltijd in Vlaanderen:

- Vrijwillige (groot)ouders haken af eens hun (klein)kinderen daar geen school meer lopen en nieuwe vrijwilligers vind je steeds moeilijker. Zeker als er een verplichte opleiding aan vooraf gaat en ook als de bevoegdheden beperkt zijn tot het helpen oversteken van voetgangers aan een zebrapad.
- (Groot)ouders staan liefst vlakbij de school waar hun (klein)kinderen naar school gaan. Verder weg van de school aan een (vaak gevaarlijker) zebrapad op de schoolroute staan, wordt als minder aantrekkelijk beschouwd.
- Steeds meer gemeentebesturen schaffen hun betaalde gemachtigd opzichters af, om budgettaire of andere redenen. Ze vragen dan aan de school om zelf voor vrijwilligers te zorgen, maar die worden amper gevonden.
- Sommige gemachtigd opzichters ontvangen een vrijwilligersvergoeding. Heel wat gepensioneerden haken af omdat ze door gewijzigde wetgeving niet meer onbelast kunnen bijverdienen.

Scholen zoeken anno 2021 een **heel ander profiel** van “helpers in het verkeer” dan in de jaren ‘90:

- Aan een zebrapad voor de schoolpoort gebeuren nog amper ongevallen. Aan gevaarlijke oversteekplaatsen op schoolroutes helaas nog steeds wel. Gemachtigd opzichters kunnen wettelijk gezien op deze plekken ingezet worden, maar dat gebeurt in de praktijk nog te weinig.
- In heel wat basisscholen begeleiden vrijwillige (groot)ouders een zogenaamde “fietspool”. Ze vertrekken thuis met de eigen (klein)kinderen met de fiets naar school en pikken onderweg andere jonge fietsers op. Hiervoor kunnen ze niet als gemachtigd opzichter optreden, wel als wegkapitein voor fietsers;
- Sommige vrijwilligers staan aan een hek of slagboom die de “schoolstraat” afsluit om ervoor te zorgen dat er geen auto’s de straat inrijden net voor of na schooltijd. Dit kan in principe als gemachtigd opzichter. We zijn geen voorstander van sanctionerend optreden aangezien dit in het vaarwater van de GAS-wetgeving en politiebevoegdheid komt;
- Andere vrijwilligers gaan mee (te voet of met de fiets) op uitstap (op vraag van de juf of meester);
- Nog andere helpen bij Het Grote Voetgangers- en Fietsexamen in het vierde en zesde leerjaar. Een praktijktest voor de kinderen in het echte verkeer waar o.a. vrijwillige (groot)ouders de veiligheid mee garanderen en de kinderen beoordelen op hun vaardigheden;

We pleiten er dan ook voor om het begrip ‘gemachtigd opzichter’ een actuele invulling te geven die aansluit bij de huidige noden. Dit zou opgelost kunnen worden door de verschillende statuten in de Wegcode te uniformiseren en enkel nog het statuut ‘signaalgever’ te behouden. Er is immers nog altijd behoefte aan “helpers” als scholen met kinderen te voet of met de fiets in het verkeer gaan. Mensen die zich hiervoor vrijwillig inzetten, moeten kunnen rekenen op een duidelijk kader, aangepast aan de huidige uitdagingen.

Vandaag zijn er veel verschillende statuten met slechts weinig verschillen in bevoegdheden. Daarom wordt in het ontwerp tot herziening van de Wegcode voorgesteld nog slechts één statuut te behouden, zijnde "signaalgever". Wel moet omwille van de specifieke opdracht van signaalgevers die worden ingezet om de veiligheid te verzekeren bij het oversteken of begeleiden van overstekende kinderen, personen met een handicap of oudere personen (zoals de huidige gemachtigde opzichters), ook in de toekomst best nog in een opleiding worden voorzien. Tevens ligt het dragen van een retro-reflecterende veiligheidsvest met op de voor- en achterkant de vermelding "signaalgever" op de tafel bij de werkgroep die de herziening voorbereidt (cfr Parlementaire Vragen nr. 2442 en 2732).

6. Aanbevelingen

In een ideaal scenario worden zowel het **ministerieel rondschrijven van 5 juli 1999** als de **Wegcode** aangepast. Dat laatste is federale materie en kan veel tijd in beslag nemen. De FOD Mobiliteit vraagt momenteel wel voorstellen voor aanpassing van de wegcode in het kader van een nieuwe Staten-Generaal voor de Verkeersveiligheid.

We nemen hieronder alvast ook enkele aanbevelingen op die op gewestelijk niveau via een aanpassing van het ministerieel rondschrijven als overgangsmaatregel kunnen gebeuren.

Deze nota en dit advies werden bekrachtigd door het **Vlaams Forum Verkeersveiligheid** op 11 juni 2021.

Aanbevelingen voor aanpassing van de Wegcode (federale bevoegdheid):

1. Vereenvoudig de verschillende statuten van verkeersbegeleiders tot **één statuut 'signaalgever'**.
2. Maak een retro-reflecterende **veiligheidsvest** met de vermelding «signaalgever» op de voorkant en de achterkant verplicht.

Aanbevelingen voor aanpassing ministerieel rondschrijven (gewestelijke bevoegdheid):

1. Actualiseer en uniformiseer de **opleiding**. De VSV stelt een korte, interactieve theoretische opleiding voor, waarbij kennis met communicatieve en sociale vaardigheden zoals assertiviteit aangevuld wordt. Leg de inhoudelijke uitwerking en praktische organisatie hiervan bij de provincies i.s.m. de politiescholen en politiezones. Nadien volgen de deelnemers een praktijkopleiding van 2 uur bij de politiezones. De VSV organiseert in het najaar alvast een train-the-trainer voor lesgevers die de opleiding tot gemachtigd opzichter op een meer hedendaagse manier willen aanbieden.
2. Werk een **protocol** op gewestelijk niveau uit zodat gemachtigd opzichters in heel Vlaanderen deze taak occasioneel kunnen uitvoeren (bijvoorbeeld bij schooluitstappen).
3. Zorg bij de opleiding van de **wijkagenten** in de politiescholen voor extra aandacht voor een "open lijn" met de gemachtigd opzichters. Zij zijn een nuttige bron aan informatie als ervaringsdeskundigen en zullen zich hierdoor nog meer geapprecieerd voelen.
4. Breid de bevoegdheid uit naar **fietsers** i.p.v. enkel voetgangers.

Aanbevelingen voor scholen, lokale besturen en politiezones:

1. Zet gemachtigd opzichters niet alleen in aan een zebrapad voor de schoolpoort, maar ook aan gevaarlijke oversteekplaatsen op **schoolroutes** (wat verder van de school meestal).
2. Doe meer dan alleen opleiden. We geven tijdens onze VSV-opleiding ook tips over hoe je vrijwilligers best **aantrekt**, maar ook **ondersteunt, bevraagt, soigneert, beloont, hun kennis opfrist**, enzovoort. Zodat ze zich nog meer geapprecieerd voelen en het langer volhouden. Er zijn daar genoeg goede voorbeelden van in Vlaanderen.
3. Vraag de gemachtigd opzichters bij scholen om zich (gratis) als **Verkeersouder** te registreren op www.verkeersouders.be. Ze krijgen van VSV een mooi startpakket, heel wat informatie en jaarlijks een uitnodiging voor hun hele gezin op de Dag van de Verkeersouder. De VSV engageert zich alvast om voor gemachtigd opzichters nog meer sensibiliserend materiaal uit te werken.
4. Denk breed na over wie de gemachtigd opzichters **coördineert**. In sommige gemeenten is dat bijvoorbeeld de Gezinsbond.
5. Je hoeft geen tien gemachtigd opzichters per school te hebben om de taken te kunnen verdelen. Een **handvol** volstaat. Als iemand uitzonderlijk verhinderd is, dan wordt dat in veel gemeenten zelfs de dag zelf opgelost via een whatsappgroep. Vaak is er ook alleen of vooral 's morgens nood aan een gemachtigd opzichter, die geen leerkracht is. Na schooltijd zijn er immers vaak voetgangersrijen die begeleid worden door een leerkracht.

Dit advies zal aan de bevoegde instantie(s) bezorgd worden. We blijven de klankbordgroep op regelmatige basis betrekken voor de opvolging van deze aanbevelingen.

7. Bronnen

- KONINKLIJK BESLUIT van 25 maart 1987 tot wijziging van het koninklijk besluit van 1 december 1975 houdende algemeen reglement op de politie van het wegverkeer
- KONINKLIJK BESLUIT van 2 juni 2010 betreffende het wegverkeer van uitzonderlijke voertuigen
- MINISTERIEEL RONDSCHRIJVEN van 25 april 1980 tot wijziging van het ministerieel besluit van 1 december 1975 waarbij het model van de parkeerschijf, de karakteristieken van de schijf die door de militairen, de signaalgevers en de wegkapiteins gebruikt wordt om het verkeer stil te leggen, de minimum afmetingen van de signalisatie van de voertuigen die de groepen wielertoeristen begeleiden, het model van de snelheidsplaat en het model van de aanduidingen betreffende de tarra en het nuttig laadvermogen worden bepaald
- MINISTERIEEL RONDSCHRIJVEN van 5 juli 1999 betreffende de gemachtigde opzichters
- Parlementaire Vraag nr. 2442 van de heer volksvertegenwoordiger Franky Demon van 27 juni 2017 (N.) aan de minister van Mobiliteit, belast met Belgocontrol en de Nationale Maatschappij der Belgische spoorwegen: Bevoegdheid gemachtigde opzichters (MV 18312).
- Vraag nr. 2732 van de heer volksvertegenwoordiger Jef Van den Bergh van 30 oktober 2017 (N.) aan de minister van Mobiliteit, belast met Belgocontrol en de Nationale Maatschappij der Belgische spoorwegen: Statuten verkeersbegeleiding (MV 20663).